

Aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en
Dierenwelzijn

Auteur

[Redacted]
[Redacted]
[Redacted]

TER BESLISSING

Datum

17 maart 2023

Kenmerk

DGA-DAD / **Fout! Onbekende naam voor documenteigenschap.**

Kopie aan

Bijlage(n)

1

nota

Nota bij tweede kamerbrief over actualisatie bestrijdingsdraaiboeken dierziekten, voorbereidingen op elektronische identificatie in dieren en het tijdig & juist invoeren van diergegevens door rundveehouders

Parafenroute

[Redacted]
[Redacted] [Redacted] [Redacted]
[Redacted]
[Redacted] [Redacted] [Redacted]
[Redacted]

Aanleiding

Met deze nota wordt u ingelicht over de Kamerbrief waarmee u de Tweede Kamer informeert over de actualisatie van enkele beleidsdraaiboeken voor de bestrijding van bestrijdingsplichtige ziekten, elektronische identificatie van dieren en het meldgedrag van rundveehouders na implementatie van maatregelen die zijn genomen na de onregelmatigheden in I&R.

De geactualiseerde draaiboeken worden op de website van Rijksoverheid.nl gepubliceerd en aan de Tweede Kamer aangeboden. Hiermee wordt tevens uitvoering gegeven aan de motie van Lid van der Plas (BBB) (kamerstuk 35398, nr. 19) om "alle beleids- en uitvoeringsdraaiboeken zo spoedig mogelijk openbaar te maken op rijksoverheid.nl en jaarlijks actueel te houden en te bewaken", en "voor het zomerreces de Kamer een overzicht te geven van alle huidige draaiboeken die voorzien zijn van een laatste versiedatum", en de toezegging van uw ambtsvoorganger aan de Tweede Kamer om de draaiboeken rond de zomer online te publiceren. De termijnen van deze moties en toezeggingen zijn niet gehaald in verband met prioritering op zaken die betrekking hadden op de bestrijding van vogelgriep.

Geadviseerd besluit

U kunt de brief aan de Tweede Kamer te ondertekenen. U wordt geadviseerd de beleidsdraaiboeken dierziektenbestrijding (die als bijlagen zijn bijgevoegd) te publiceren op Rijksoverheid.nl en een verwijzing naar de draaiboeken op te nemen in de brief.

Ontvangen BPZ

Kernpunten

Draaiboeken

- De bestrijding van dierziekten kent op een aantal aspecten grote overeenkomsten. Daarom is er een algemeen 'generiek' draaiboek opgesteld met daarin achtergrondinformatie over de organisatiestructuur, crisiscommunicatie en de bestrijdingsmaatregelen.
- Daarnaast worden er voor alle bestrijdingsplichtige dierziekten aparte beleidsdraaiboeken opgesteld.
- Per 21 april 2021 is de herziene Europese regelgeving ten aanzien dierziekten van toepassing geworden. In verordening (EU) nr. 2020/687 (hierna: bestrijdingsverordening) staan maatregelen die in geval van een uitbraak met een bestrijdingsplichtige dierziekte rechtstreeks gelden. In de draaiboeken worden deze maatregelen benoemd. Deze maatregelen zijn ten opzichte van de oude EU-wetgeving grotendeels gelijk gebleven.
- Naast de Europese verplichtingen heeft een lidstaat de ruimte om aanvullende nationale maatregelen op te leggen. De achtergrond en overweging voor het nemen van deze maatregelen wordt in de draaiboeken uitgebreider toegelicht. Veelal neemt Nederland aanvullende maatregelen in verband met de hoge dierdichtheid en exportpositie waardoor een intensievere bestrijding nodig is.
- Het generieke draaiboek en de specifieke draaiboeken voor hoogpathogene aviaire influenza (HPAI), mond-en-klauwzeer (MKZ), klassieke en Afrikaanse varkenspest (KVP/AVP) bij gehouden varkens, kwade droes bij paarden, AVP bij wilde zwijnen en Q-koorts bij kleine herkauwers zijn geactualiseerd.
- Q-koorts is geen bestrijdingsplichtige ziekte in Europa, maar een uitbraak van deze ziekte in Nederland kan grote gevolgen voor de volksgezondheid hebben. Daarom hebben we nationale regelgeving voor Q-koorts en is ook daarvoor een bestrijdingsdraaiboek opgesteld.
- De draaiboeken zijn in lijn gebracht met de nieuwe Europese verordening.
- Ten aanzien van aanvullende nationale maatregelen wordt in de bestrijding gestreefd naar het voeren van steeds meer maatwerk in het beleid. Op een aantal punten zijn daarom beleidsmatig aanpassingen gedaan ten opzichte van de oude situatie.
- Zo wordt bijvoorbeeld niet meer standaard overgegaan op regionalisatie van Nederland waarbij onder andere transportmiddelen voor dieren en dierenartsen aan regio's gekoppeld werden. Daarnaast worden activiteiten met niet-gevoelige diersoorten niet standaard verboden.
- Deze aanpassingen zijn in de aanpak van de huidige HPAI-crisis al in praktijk gebracht.
- Het draaiboek vogelgriep is naar aanleiding van de verschillende uitbraken die in Nederland hebben gespeeld in de loop der jaren aangepast. De evaluatie van de HPAI-crisis 2020-2022, uitgevoerd door Berenschot, wordt nog verwerkt.
- Berenschot heeft een evaluatie gedaan van de crisisorganisatie. Het advies ziet alleen op de te volgen interne besluitvormingsprocedure, dat in principe wordt overgenomen. De Kamer wordt daarover geïnformeerd.
- In de draaiboeken staan enkele ingrijpende mogelijk te nemen maatregelen met verregaande consequenties voor veehouders. Zo wordt er een opzetverbod voor pluimvee omschreven in het draaiboek HPAI, en wordt er een fokverbod/stop op kunstmatige inseminatie (KI-stop) voor varkens omschreven in het draaiboek MKZ en het draaiboek AVP/KVP. Dit zijn nationale maatregelen die, als dat nodig is in het belang van preventie en

bestrijding, of om de gezondheid of het welzijn van dieren te beschermen als die door uitzonderlijke omstandigheden ernstig in het geding komen, kunnen worden toegepast, en die niet gewijzigd zijn ten opzichte van de omschreven maatregelen in voorgaande draaiboeken.

- Tenslotte is de mogelijkheid opgenomen om in specifieke gevallen over te gaan tot zogeheten "welzijnsopkoop" (het met compensatie van de overheid doden en vernietigen van dieren op een bedrijf die vanwege vervoersbeperkende maatregelen niet kunnen worden afgevoerd van dat bedrijf). Of hiertoe wordt overgegaan wordt per casus afgewogen. De staande beleidslijn is dat gevolgschade in principe tot het ondernemersrisico behoort en niet wordt vergoed. Welzijnskopen gaat om hele specifieke gevallen. Dit instrument is de laatste jaren niet ingezet.
- De bijgevoegde draaiboeken zijn in concept gedeeld met verschillende sectorpartijen (onder andere brancheorganisaties, dierenbescherming, hobbyhouders, dierenartsen). Reacties zijn, waar mogelijk, verwerkt. In grote lijnen worden de maatregelen gedragen door de verschillende belanghebbenden. Mogelijk wordt er door sectorpartijen in de media aandacht besteed aan de mogelijk ingrijpende maatregelen met verregaande consequenties.
- De draaiboeken worden online gepubliceerd op de website van de Rijksoverheid. Een verwijzing naar de internetpagina staat opgenomen in de Kamerbrief.
- De actualisatie en publicatie van de draaiboeken heeft vertraging opgelopen en de deadlines van de motie en toezeggingen zijn niet gehaald. Dit komt mede vanwege crisiswerkzaamheden rondom de nertsen en vogelgriep. De vertraging heeft echter geen consequenties gehad voor een adequate bestrijding, die altijd wordt vormgegeven op basis van de Europese maatregelen en de meest actuele kennis.

Elektronische identificatie van dieren

- Met deze Kamerbrief informeert u de Tweede Kamer over elektronische identificatie van dieren.
- Hierbij wordt uitvoering gegeven aan de aangenomen motie nr. 205 (33 385) van het lid De Groot van 23 november 2022: "Verzoekt de regering om de voorbereidingen te treffen voor de introductie van elektronische identificatie van dieren."
- Elektronische identificatie betreft uitsluitend het elektronisch kunnen uitlezen van de identificatiecode van een dier door middel van een reader of bijvoorbeeld een elektronische poort.
- Om diergezondheid te kunnen monitoren moeten sensoren gebruikt worden die hiervoor ontwikkeld zijn. LNV ondersteunt de ontwikkelingen van dergelijke sensoren door ontheffingen af te geven voor het tijdelijk aanbrengen van een extra ingreep of voor het bevestigen van een sensor aan een identificatiemiddel (oormerk).
- De ontwikkeling van diergezondheidsmonitoring is een verantwoordelijkheid van de sectoren.

Meldgedrag rundveehouders

- Op 7 december 2018 is de Kamer geïnformeerd over een pakket maatregelen voor het I&R systeem voor runderen waardoor het juist en tijdig invoeren van informatie bevorderd zou worden. Dit naar aanleiding van de onregelmatigheden I&R rund.
- In de brief informeert u de Kamer over die maatregelen en het huidige meldgedrag van rundveehouders.
- Conclusie is dat het I&R-systeem robuust is en dat registraties zeer accuraat zijn.

Toelichting

Dierziekten waarvoor draaiboeken zijn opgesteld

- Categorie A ziekten zijn, volgens deiergezondheidsverordening, dierziekten die gewoonlijk niet in de Unie voorkomen en indien zij wel voorkomen onmiddellijk bestreden moeten worden. Voor deze ziekten moeten lidstaten een draaiboek opstellen.
- Ook stelt Nederland draaiboeken op voor de voor ons land relevante andere dierziekten (uit categorieën B t/m E), die niet allemaal op basis van de dieiergezondheidsverordening verplicht bestreden hoeven te worden.
- Voor HPAI, MKZ, KVP/AVP bij gehouden varkens, Kwade droes bij paarden, AVP bij wilde zwijnen (categorie A-ziekten) en Q-koorts (categorie E-ziekte) zijn de draaiboeken geactualiseerd.
- Inmiddels is gestart met het updaten van de draaiboeken voor de overige categorie A ziekten

Beleidswijzigingen van nationale maatregelen in de nieuwe draaiboeken

Activiteiten met niet-gevoelige dieren in het beperkingsgebied

- Situatie voorheen: Alle activiteiten met alle diersoorten, ook die van niet-gevoelige dieren voor een bepaalde ziekte, werden in de beperkingsgebieden verboden, om verspreiding van de dierziekte via bijvoorbeeld gebruiksvorwerpen en/of transportmiddelen te voorkomen.
- Nieuwe situatie: Activiteiten met betrekking tot niet-gevoelige diersoorten en producten die als zodanig geen risico vormen worden niet verboden, mits daar een (door de NVWA) goedgekeurd hygiëneprotocol wordt gehanteerd en indien er één-op-één¹ transport plaatsvindt. Deze werkwijze wordt al enkele jaren toegepast in de bestrijdingsaanpak van HPAI.
- Overweging: Door activiteiten met niet-gevoelige diersoorten en producten die geen risico vormen kan er verspreiding van een dierziekte plaatsvinden. Dit kan bijvoorbeeld via banden van transportmiddelen, kleding en andere materialen. Echter zal het aandeel van deze wijze van verspreiding minimaal zijn en is dat ondervangen door één-op-één transport met hygiëneprotocol. De impact van een verbod is bovendien erg groot. Om die reden is besloten dergelijke activiteiten onder voorwaarden wel toe te staan. De Europese regelgeving liet dergelijke activiteiten altijd al toe.

Regionalisatie: koppeling van vervoersmiddelen en dierenartsen aan regio

¹ Eén-op-één transport: transport vanaf één locatie naar één bestemming. Dat betekent dat een transportmiddel niet meerdere bedrijven mag aandoen om dieren of dierlijke producten op te halen of af te leveren.

- Situatie voorheen: Nederland is ingedeeld in 20 "slapende regio's". Het idee daarachter is het volgende. Door het instellen van regio's en daarbij horende maatregelen kunnen regio's epidemiologisch van elkaar worden geïsoleerd, zodat de kans op besmettingen vanuit een besmette regio naar een vrije regio wordt verkleind. Bij regionalisatie werden vervoermiddelen gemerkt voor een bepaalde regio, en mochten deze de aangewezen regio niet verlaten. Ook dierenartsen mochten hun bezoeken aan inrichtingen slechts in één bepaalde regio uitvoeren.
- Nieuwe situatie: Vervoermiddelen en dierenartsen worden in principe niet meer aan een regio toegewezen. Wel moet er één-op-één transport plaatsvinden van dieren en/of producten.
- Overweging: Regionalisatie van gebieden waar dierziekten zijn uitgebroken dateert uit de tijd kort na de uitbraken met KVP (1997) en MKZ (2001). Dit werd enerzijds ingeregeld om verspreiding van de ziekte te voorkomen, anderzijds om ervoor te zorgen dat handel vanuit de vrije regio's mogelijk bleef. Dat laatste is sinds de implementatie en internationale acceptatie van het principe van regionalisatie van de Europese beperkingszones minder relevant. Het voorkomen van verspreiding van dierziekten werd onder andere ingeregeld door transportmiddelen en dierenartsen te koppelen aan specifieke regio's. Dit leidde tot grote praktische problemen. Daarmee staat deze maatregel niet in verhouding tot het effect ten aanzien van het voorkomen van (verdere) verspreiding van een dierziekte naar andere regio's. Het vervoer van dieren, dierlijke producten en producten voor dieren wordt door Europese en nationale regelgeving al voldoende beperkt. Voor dierenartsen geldt dat de praktijken hard gegroeid zijn. Voornamelijk (gespecialiseerde) pluimvee- en varkensdierenartsen zijn vaak als vaste bedrijfsdierenarts verbonden aan veehouderijen in heel Nederland. Het regionaliseren van dierenartsen is daarom losgelaten en is bijv. in de bestrijding van HPAI de afgelopen jaren niet meer toegepast. Het risico dat daarmee gelopen wordt zal minimaal zijn, en verder worden ondervangen door de extra hygiënemaatregel die worden opgelegd. Van (dergelijke) dierenartsen kan en mag verwacht worden dat zij zich aan de regels houden en strikte hygiëne toepassen bij een uitbraak in Nederland. Dat laat onverlet dat er bij uitzonderlijke situaties toch gekozen kan worden om regionalisatie toe te passen. Het is echter geen onderdeel meer van het standaard beleid.

Maatregelen om welzijnsproblemen te ondervangen

- De staande beleidslijn is dat gevolgschade in principe tot het ondernemersrisico behoort en niet door de overheid wordt vergoed. Ook als dieren gedood moeten worden omdat ze niet vervoerd mogen worden en er anders welzijnsproblemen ontstaan. Deze lijn wordt ook in de huidige bestrijding van HPAI gehanteerd.
- Welzijnsopkoop kan echter worden overwogen als een veehouder geen andere keuze heeft dan zijn dieren te laten doden om een welzijnsprobleem, ontstaan door vervoersbeperkende maatregelen, op te lossen. In het generieke deel van het draaiboek is daarom opgenomen dat per casus een afweging wordt gemaakt tussen het risico van verspreiding van een dierziekte en de voorhanden zijnde mogelijkheden voor het oplossen van een welzijnsprobleem.

Elektronische identificatie van dieren

- Elektronische identificatie is verplicht bij schapen/geiten en paarden. Voor de andere diersoorten is dit optioneel. De leveranciers van identificatiemiddelen zijn hiervan op de hoogte gebracht. Dit heeft geleid tot enkele aanvragen tot goedkeuring van elektronische oormerken voor runderen.
- In Nederland is er regelgeving over het aantal ingrepen dat bij een dier mogen worden aangebracht. Hierdoor is het niet mogelijk om sensoren die diergezondheid monitoren bij een dier aan te brengen. Om ontwikkelingen op het gebied van diergezondheid te stimuleren worden ontheffingen verleend om deze sensoren in het kader van 'research and development' te kunnen gebruiken.
- Het uiteindelijke doel is dat er identificatiemiddelen worden goedgekeurd die aan de Europese en nationale I&R eisen voldoen en waarmee diergezondheidsinformatie kan worden verzameld.